

Vịnh Hạ Long:

MỘT KỶ QUAN THIÊN NHIÊN ĐỘC ĐÁO VÀ TUYỆT MỸ

THI SÁNH

Vào lúc 17 giờ 17 phút ngày 14/12/1994, tại khách sạn du lịch Le Meridien nổi tiếng của thành phố Phú - kiệt (miền Nam Thái Lan), Hội đồng Di sản thế giới, tại kỳ họp lần thứ 18, công nhận Vịnh Hạ Long của Việt Nam vào danh mục Di sản thế giới.

Thuyết trình về những giá trị ngoại hạng và giá trị toàn cầu của Vịnh Hạ Long tại Hội đồng Di sản thế giới trước khi biểu quyết, ông James Thorsell, Giám đốc Tổ chức Di sản thiên nhiên (IUCN) của UNESCO, đã đánh giá vẻ đẹp của Hạ Long như sau: "Những ngọn núi đá nhô lên từ mặt nước Hạ Long là một cảnh độc đáo tự nhiên với một sự tuyệt mỹ của thiên nhiên ưu đãi, đặc biệt là các di sản khảo cổ. Nó xứng đáng được bảo quản và ghi vào danh mục di sản thế giới với tiêu chuẩn là một di sản thiên nhiên".

Đánh giá trên của ông James Thorsell không phải là mới mẻ và bất ngờ, bởi trước ông khoảng 550 năm, đại thi hào Nguyễn Trãi, trong một chuyến chu du đến Vân Đồn, đã đắm say trước vẻ đẹp tuyệt mỹ của Hạ Long và khẳng định:

Lộ nhập Vân Đồn san phục san

Thiên khôi địa thiết phó kỳ quan
Dịch là:

Đường đến Vân Đồn lẫm núi sao
Kỳ quan đất dựng giữa trời cao
(Trích bài Vân Đồn - Đào Duy Anh dịch)

Chính Nguyễn Trãi là danh nhân đầu tiên và sớm nhất khẳng định Vịnh Hạ Long là một kỳ quan.

Vậy vẻ đẹp nào của Hạ Long là "độc đáo với một sự tuyệt mỹ của thiên nhiên ưu đãi" như Hội đồng Di sản thế giới đánh giá?

Chúng tôi xin "lượm hoá" vẻ đẹp ấy theo mấy đặc trưng sau:

1- Vịnh Hạ Long là tác phẩm nghệ thuật thiên nhiên hoành tráng:

Vịnh Hạ Long là tác phẩm nghệ thuật tạo hình kỳ vĩ của tạo hóa, kết hợp hài hòa giữa điêu khắc và hội họa, giữa tính hoành tráng khỏe khoắn với nét duyên dáng thơ mộng. Nhưng Hạ Long không chỉ là tác phẩm nghệ thuật tĩnh mà luôn luôn biến đổi dáng hình và màu sắc theo thời gian và góc nhìn, tạo nên trong giây lát những cảnh sắc khác thường, có sức quyến rũ, khiến cho du khách ngỡ ngàng, bối rối. Nguyên Thủ tướng, Cố vấn Phạm Văn

Đồng từng có những cảm xúc như thế khi chiêm ngưỡng Hạ Long. Ông viết: "Đây là một cảnh hay bao cảnh? Cảnh trần hay cảnh nào?" (Trích Tổ quốc ta, nhân dân ta, sự nghiệp ta và người nghệ sĩ).

Trái đất này, không có vùng biển đảo nào như Hạ Long. Trên diện tích không rộng, mọc lên hàng nghìn đảo đá muôn hình muôn vẻ, tựa tấm thảm xanh lộng lẫy, lấp lánh vô số châu ngọc. Đảo có chỗ quần tụ lại, xúm xít, trông xa ngỡ chồng chất lên nhau, thoạt nhìn, tưởng là những tảng than kíp lê khổng lồ từ tầng Đèo Nai lăn xuống vịnh. Có chỗ đảo đứng dọc ngang, xen kẽ nhau, tạo nên tuyến chạy dài hàng chục kilômét, như bức trường thành vững chãi, ngăn khơi với lộng. Có chỗ đảo tách ra, đứt nối, gây khúc nhấp nhô...

Đảo Hạ Long không phải là những quả núi đá đơn điệu, buồn tẻ, mà là thế giới sống động những sinh linh ẩn hiện trong biết bao hình hài bí ẩn bằng đá. Đảo này thì giống ông già ngồi câu cá (hòn Ông Lã Vọng), đảo kia tựa như nhà sư đứng chấp tay niệm Phật (hòn Ông Sư), đảo nọ y hệt đôi gà chọi nhau trên sóng nước (hòn Gà Chọi) hay chú đại bàng đậu trên mỏm đá rình mồi (hòn Con Đại Bàng)... Dường như các đảo đá đều có nội tâm, đều có suy nghĩ, khát vọng và hoài niệm về quá khứ như những sinh linh.

Hạ Long! Bái Tử Long! Rừng đã khuất rồi chỉ còn đá

Những đêm trăng đá suy nghĩ như người
Khi xuân đến đá động lòng thương nhớ
Khi hè gọi đá xôn xao trong dạ đá...

(Chế Lan Viên: Cành phong lan bể)

Đi giữa Hạ Long, với hàng nghìn đảo đá sừng sững, trăm hình nghìn dáng nhấp nhô, ta có cảm giác như đi giữa một thế giới động vật trái qua hàng triệu năm hóa đá.

Tại chân các đảo đá, chỗ mấp mé mặt nước, biển cả đã cần cù chạm khắc vào chân đảo nhiều hình dáng kỳ lạ, tầng tầng, lớp lớp, trông xa tựa bức phù điêu uốn lượn quanh chân đảo. Trải qua hàng triệu năm, với sự tác động không ngừng của nước biển (muối) và đá vôi (can xi), hình tượng chạm khắc quanh chân đảo hằn sâu xuống, làm cho chân đảo vệt hằn, nhiều chân đảo trở nên mảnh khảnh không còn cân đối với cái thân đồ sộ của nó, tạo nên những hình tượng kỳ dị, ngộ nghĩnh, tưởng chỉ với một cơn gió cấp năm, cấp sáu, những đảo ấy có thể đổ rầm xuống biển. Điểm tuyệt giữa cái thế giới

Thi Ảnh - Vịnh Hạ Long: Một di sản thiên nhiên độc đáo...

điều khắc kỳ lạ nhưng còn ở dạng phác thảo ấy, là những khối kiến trúc uy nghi, được tạo dựng bởi bàn tay tài hoa của nhà kiến trúc sư tạo hoá. Có đảo hình trụ tứ giác bề thế, bốn mặt phẳng lì, đen bóng như được ghép bằng ván gỗ lim bào nhẵn (hòn Mái Nhà). Có đảo cong cong giống chiếc ngà voi, càng lên cao càng thon nhỏ và nhọn sắc (hòn Ngà Voi). Có đảo được cấu trúc bởi những phiến đá vuông vức chồng lên nhau, trông chông chênh, nhưng trải qua hàng triệu năm vẫn bền vững trên sóng nước (hòn Xếp). Có đảo đứng sừng sững, trầm mặc, án ngữ một hướng nhìn ra cửa biển (hòn Pháo Đài)...

Trên các đảo đá, thảm thực vật thân lùn, lá nhỏ phủ màu xanh mượt mà lên đỉnh như "tóc đào từng chòm" (Nguyễn Trãi: bài Vân Đồn).

Mặt vịnh Hạ Long, chỗ mênh mông khoáng đạt, chỗ thắt lại như ao, vũng, chỗ bị kẹp giữa hai triển đảo như con kênh, chỗ uốn quanh chân đảo mềm mại tựa dải lụa xanh. Vẻ duyên dáng của Hạ Long là cái lung linh bát ngát, cái tĩnh lặng, huyền ảo của nước trời: "Núi thì lấp loáng bóng nước, nước thì lênh láng lưng trời" (Chúa Trịnh Cương). Bốn mùa Hạ Long xanh một màu xanh đậm thắm. Màu xanh biếc của biển. Màu xanh lam của núi. Màu xanh lục của trời. Màu xanh ấy trường cửu, bát ngát, trẻ trung.

2- Cảnh quan Hạ Long biến đổi theo góc nhìn và thời gian:

Chiêm ngưỡng Hạ Long, không gì thú bằng đi trên con thuyền buồm khe khẽ nhích lướt, len lỏi giữa rừng đảo huyền bí, ngắm nhìn trời nước ẩn hiện. Từ Bãi Cháy, vượt qua trũng biển Hòn Gai hình cánh quạt, hướng tới vùng đảo núi phía Nam và Đông Nam, trông xa như bức trường thành sừng sững, ngăn khơi với lộng, nối mặt bể với chân trời. Nhưng khi đến gần, bức trường thành đột ngột rạn vỡ, biến thành những đảo núi tách biệt lớn nhỏ lô nhô. Những ngõ ngách quanh co đột nhiên mở ra trước mặt, rồi đột nhiên khép lại. Đằng sau các ngõ ngách ấy, có khi là vòm trời xanh trũng sáo với dải mây bông trắng muốt lơ lửng, có khi là mảng khơi sóng vỗ với cánh buồm nâu hoặc tím đang lướt vội. Chưa hết ngỡ ngàng cảnh vật này thì trước mắt lại bỗng hiện lên một cảnh vật khác, mới lạ và đầy vẻ quyến rũ. Có khi đang luồn lách giữa những khe lạch chật hẹp, chợt một dãy đảo sừng sững vụt hiện lên, chặn ngang lạch nước, ngõ đã cùng đường. Nhưng không, lúc đến gần,

dãy đảo như né mình, mở ra những lối ngoặt quanh co bất ngờ, dẫn sâu vào rừng đảo trầm mặc. Cảnh tượng đó không khác trò chơi ú tim giữa con người và thiên nhiên, tạo nên cảm xúc choáng ngợp đối với du khách. Một du khách Trung Quốc tên là Pan Ting Keui đến thăm Hạ Long từ năm 1668, chứng kiến cảnh tượng đó, đã kinh ngạc thốt lên: “Ở xa trông đúng là một vật gì quen thuộc, đến gần lại không phải nữa, vật đó biến đi đâu rồi. Trước mắt ta trông đúng là thế đấy, nhưng khi ta quay sang bên kia nhìn bỗng khác hẳn và biến mất” (theo tài liệu Bảo tàng tỉnh Quảng Ninh).

Hạ Long vào buổi sớm mùa xuân thật huyền ảo. Giữa màn sương bạc mỏng lung, nhô lên thấp thoáng những đỉnh đảo xanh đen, bỗng bồng, lúc ẩn lúc hiện. Những ngọn núi đá vôi vũng chãi, bề thế, cứng cáp bỗng trở nên mềm mại, thanh tú, uyển chuyển khác thường, như được vẽ bằng những nét bút lông chấm phá.

Cái thú ở Hạ Long vào buổi sáng mùa hè, cùng với đón gió nồm Nam và tắm biển, là chiêm ngưỡng cảnh mặt trời mọc. Khi vầng thái dương nhô lên trên biển cả là lúc bình minh như ánh đuốc vọt lên sáng rực. Bó đuốc leo lên đỉnh đầu, chiếu đỏ bầu trời còn rực rỡ đủ màu sắc hồng, da cam và vàng óng. Ở đằng xa, treo trên đỉnh Bài Thơ, hạt kim cương nhỏ xíu của ngôi sao Thần Nữ còn chưa tắt. Giữa mặt vịnh mênh mông xanh ngắt và tím tím nhô lên những tảng đá vôi hình thù kỳ dị và dường như được bút sơn của một họa sĩ quét lên vô số màu sắc, từ

màu xanh ngọc bích đến màu đỏ nâu và vàng. Chính ở đây và lúc này, như chiếc đàn t h ấ t

huyền, biển cả ung dung rung lên âm thanh réo rắt của gió và dạt dào của sóng.

Trưa hè, nắng rải trên mặt vịnh gợn sóng lăn tăn vô số sợi bạc nhóng nhánh. Đảo san sát vươn dài, nằm phơi tẩm ngực cường tráng, trần trụi. Đây đó, hoa phong lan bám lũng lảng trên vách núi, nở cánh vàng, trắng, tím mềm mại, toả mùi hương êm dịu vào không gian trong lành của biển.

Chiều hè, khi đảo đá từ màu lam ngả sang màu tím sẫm, là lúc mặt trời cháy tàn ngọn lửa vàng, chỉ còn lại một quả cầu than đỏ rực dịch dần về phía Tây, rồi khuất sau dãy đảo, hắt lên chân trời ráng vàng hình rẽ quạt. Giữa không gian đang chuyển màu, bỗng vang lên rộn rã bên bờ Bãi Cháy âm thanh nhiều cung bậc của sự sống: “Chứa chan khúc nhạc đời” (Huy Cận: Một đêm thức trong mưa bão).

Nếu đến Hạ Long vào một đêm trăng thu, sẽ thấy Hạ Long diễm lệ và huyền bí biết bao! Mặt vịnh yên tĩnh như tấm gương phản chiếu ánh trăng sáng bạc, lóng lánh tựa thủy ngân. Lúc trăng lên, trăng tà, trong tiếng lao xao của gió và sóng, đảo đá trầm tư ẩn hiện giữa mảng tối mảng sáng xen kẽ, trở nên xa lạ và bí mật.

Cảnh quan biển đảo trong chớp mắt theo góc nhìn và thời gian của Hạ Long, là vẻ đẹp độc đáo và đặc sắc, chỉ ở môi trường biển đảo mới có được.

3- Hệ thống hang động như những lâu đài bí ẩn:

Vẻ đẹp của Hạ Long không chỉ phô bày ở dáng núi, sắc trời mà còn ẩn dấu trong các hang động.

Hạ Long có hàng chục hang động mở trong lòng núi đá phân bố nhiều nơi trên mặt vịnh, nhưng tập trung chủ yếu trong khu vực di sản thế giới. Các hang động có quy mô, kiểu dáng, màu sắc đa dạng và phong phú.

Trong các hang động đã được phát hiện và đón khách đến tham quan, động Thiên Cung tuy mới tìm thấy nhưng có sức hấp dẫn kỳ lạ. Đường lên thăm động bám theo vách đá dốc ngược, luồn trong tán dây leo ngan ngát hương phong lan và thi thoảng vọng lên tiếng chim chuyền như chào mời. Du khách thăm động vừa có cái thú vui leo núi, vừa có cái háo hức như đang đi lên trời.

Động Thiên Cung có tiết diện chữ nhật, rộng khoảng 25m, dài khoảng 120m, cao trên 20m. Chiều dài nằm theo hướng Bắc-Nam. Đứng trước cửa động nhìn vào, thoạt trông, ta đã có cảm nhận động có quy mô to lớn, khoáng đạt và bị quyến rũ trước sự tạo tác kỳ vĩ, lộng lẫy của thiên nhiên. Trên vách động Đông và Tây đối diện, là hai bức tranh hoành tráng đồ sộ, chạm nổi nhiều hình, đường nét mềm mại, uyển chuyển và những khối điêu khắc có quy mô lớn, thô ráp với nét chạm khắc cách điệu khoẻ khoắn. Nơi này là voi phục, ngựa phi, hổ vờn. Nơi kia là những chiến binh, giáp mã với đao kiếm sáng loáng, tua tủa. Ngược lên trên hang phía Đông, ta bàng hoàng bắt gặp những hình tượng sống động nơi thượng giới. Đây là Ngọc Hoàng, Thiên Lôi, Nam Tào, Bắc Đẩu râu tóc như mây. Kia là những Tiên Nữ xinh xắn, xiêm y lộng lẫy, thướt tha đang mái mê múa hát. Treo lơ lửng trên trần hang là chiếc gậy đá thần diệu của Tôn Ngộ Không từng làm náo động thiên cung, chốc chốc lại phát sáng. Chiếc gậy đá dài 2m, tiết diện tròn, thẳng tắp như có bàn tay ai khéo léo đặt một đầu lên cột thạch nhũ đứng sừng sững giữa trần hang, đầu kia tựa vào vách động phía Đông. Mỗi vách động là một kỳ công, mỗi ngăn hang là một tuyệt tác. Đứng dưới vòm động cao rộng, màu thạch nhũ xanh ánh như dát bạc, giữa thế giới những hình hài kỳ dị, vừa thật vừa ảo, ta ngỡ như lạc vào chốn thiên cung thần bí mà choáng ngợp.

Khác với động Thiên Cung (cửa hang mở

giữa lưng chừng núi), hồ Ba Hầm, đây là mặt vịnh, trần cách mặt nước 4-5m khi triều xuống thấp. Hồ Ba Hầm nằm giữa một hòn đảo đá lớn có tên Đầu Bê, tiếp giáp với vùng biển Long Châu bát ngát. Cửa hang hình bán nguyệt mở ra bên vách đá bằng phẳng ở phía Tây Bắc của đảo. Đáy cửa hang là mặt nước thông với dòng hải lưu uốn lượn khuất khúc chảy từ Cửa Vạn vào. Hồ Ba Hầm là một hệ thống gồm ba trũng biển, có tiết diện tròn, vách dựng đứng thành vại, thông với nhau từng đôi qua một hang luồn hẹp và quanh co. Du khách vào chơi hồ Ba Hầm phải đi bằng xuồng hay thuyền con qua hang luồn, nhích dần từng mái chèo giữa rừng thạch nhũ nhiều kiểu dáng lô nhô, màu sắc rực rỡ từ trần hang rủ xuống lơ lửng. Giữa không gian yên ắng đến kỳ lạ là cuộc sống hỗn nhiên, sôi động của các loài cá, tôm, cua đang đua bơi dưới lòng nước xanh lung linh.

Qua hang luồn, gặp trũng biển hình tròn chẳng khác gì mặt giếng khổng lồ. Cây khế cổ thụ xum xuê hoa trái ở cạnh cửa hang là nơi hội tụ náo nhiệt các loài sóc bay, khỉ đất đỏ, vẹt đầu bạc, chim xanh mắt thau...

Xưa nay, vẻ đẹp của Hạ Long đã trở thành nguồn cảm hứng vô tận cho các sáng tạo của thơ ca, âm nhạc, nhiếp ảnh, hội họa, điện ảnh... Nhưng, đứng trước vẻ đẹp kỳ ảo, vừa thơ mộng, vừa hoành tráng của Hạ Long, thì các tác giả đều cảm thấy tác phẩm của họ chưa xứng với hiện thực. Nhà thơ, nhà văn hoá lớn Trung Quốc Quách Mạt Nhược, trong bài thơ "Cảm hứng trong khi chơi thuyền trên Vịnh Hạ Long", viết ngày 20-7-1957, đã thổ lộ:

Cảnh trước mặt cho tôi vài thi tứ

So với cảnh diệu kỳ thơ có cũng như không
(Hoàng Trung Thông dịch)

Bài viết của chúng tôi chắc chắn cũng không thể hiện được đầy đủ vẻ đẹp "đây ly kỳ và rất mộng mơ" của Hạ Long (thơ của Mireille Gansel (Pháp), bài "Vịnh Hạ Long"). Dầu vậy, qua mấy lời giới thiệu, nếu gặp bạn tri âm cũng là điều hạnh phúc đối với người viết./

T.Đ

